

A zsidóhitűek és a magyarosodás

Írta: Komáromi Sándor
író és hírlapíró

magyar kultúra kiépítésének a zsidóhitűek jelentékeny értéket képviselő alkotó elemei. Ennek bizonyítására vállalkozunk. Hivatalos statisztikai anyagot dolgozunk föl. Egyes emberek munkája helyett a tömegeket vegyük szemügyre s azt állítjuk be mint eredendő forrását azoknak a hatásoknak, amelyeket a zsidóhitűek a magyarságra nemzeti élete és kultúrája kifejlődésében, az emancipációjuk óta eltelt fél évszázad alatt gyakorolhattak.

Magyarország lakosságában (a társországok nélkül) a zsidóhitűek lélekszáma a megjelölt idő alatt a következőképpen fejlődött: 1869-ben volt a zsidóhitű lakosság száma 542,257-4.0%; 1910-ben 911.227 – 5%. A szaporodás tehát 1869-1910. évek között 368,970 zsidóhitű lélek. Ez kerekén 68%-os emelkedést jelent. Vele szemben az ország egész lakossága csak 38.3%-kal gyarapodott. Mivel az ország olyan lakosságának növekvése, amely mindenképpen a nemzeti munkába illeszkedik bele, kétségkívül a nemzeti értékek és termelő tényezők emelkedését jelenti s a zsidóhitű lakosságról, mint az alábbiakból ki fog tűnni, ellenségei sem állíthatják, hogy nem a magyarság erőarányait szaporí-

totta a zsidóhitűek lélekszámának az átlagot meghaladó gyarapodását hátránynak senki sem minősítheti. Azoknak különben, akik a zsidóhitű lakosság számszerű gyarapodását nem szívesen veszik tudomásul, megnyugtatóan szolgálhat az a tény, hogy a zsidóhitűek természetes szaporodásának aránya 1914-ben már az átlag alá süllyedt (zsidóknál 10 %, átlagban 11.1%).

Az anyanyelv minősége a nemzeti hovatartozásnak, ha nem is egyetlen, de mindenestre lényeges kritériuma. A zsidóhitűek arányszáma a magyar anyanyelvűek között az átlagot jóval fölülmultra. A magyar anyanyelvűek arányszáma átlagban 1900-ban 51.4% és 1910-ben 54.5% volt, de a zsidóhitűeknél már 1900-ban is 71.5%, 1910-ben pedig 76.9%. Vagyis míg az emelkedés átlagban csak 3.1%, addig a zsidóhitűeknél 5.4%. A zsidóhitű magyar anyanyelvűek arányszáma úgy az 1900, mint az 1910. évi népszámlálás alkalmával nemcsak a görögkeletiek és görögkatolikusok, hanem az evangélikusok sőt a római katolikusok e részbeli arányszámát is fölülmultra, s csak a reformátusok és unitáriusoké mögött maradt el. Kiténik ez az alábbi szembeállításból. Volt magyar anyanyelvű az egyes felekezetek közt %-ban:

Népszámlalási év	Róm kat	Gör. kat	Ref	Evang	Gör keleti	Unit	Izr	Egyeb
1900-ban . . .	60·5	13·4	98·2	28·6	1·4	99·1	71·5	50·0
1910-ben . . .	64·8	15·2	98·4	31·9	1·7	98·6	76·9	56·0

Egyetlen tízéves ciklusban, 1900 – 1910. közt, a zsidóhitűek 106,343 lélekkel növelték a magyar anyanyelvűek számát, ami ez időszak egész magyar anyanyelvű szaporulatának 8.2%-a. A városi törvényhatóságok erős magyarosítása is jelentékeny részben a zsidóhitűeknek köszönhető, mert már 1910sben is a városok lakosságának 14.1%-a volt zsidóhitű.

A zsidóhitűek megmagyarosodását népiskoláik, tanítóik és lelkészeik szolgálták és szolgálják legelső sorban. Ez ügyben kevés felekezet tett és tesz többet, mint a zsidó.

1. Az egyes felekezetek népiskolái közül *kizárólag magyar tanyelvű* volt %-ban:

Tanev	Róm kat	Gör kat	Gör kel	Evang	Ref	Unit	Izr	Együtt
1900—1901 . .	68·98	16·02	0·50	34·79	99·24	100·0	97·02	53·93
1910—1911 . .	93·89	45·47	0·53	62·87	99·90	100·0	100·0	78·77
1913—1914 . .	94·50	43·00	0·59	62·81	99·90	100·0	100·0	80·47

2. A felekezeti népiskolák tanítószemélyzetéből magyar anyanyelvű volt

Tanev	Róm kat	Gör kat	Gör kel	Evang	Ref	Unit	Izr	Együtt
1900—1901 . .	76·57	20·16	2·36	39·28	99·19	100·0	78·99	61·40
1910—1911 . .	91·60	37·66	0·92	51·72	95·31	100·0	91·41	73·10
1919—1914 . .	93·28	40·88	0·24	54·84	96·54	100·0	93·01	75·39

3. Az egyes felekezetek hittudományi intézeteinek hallgatói közül magyar anyanyelvű volt %-ban:

Tanév	Rom. kat	Gör kat	Gör kel	Evang	Ref	Unit	Lai	Együtt
1896—1901 . .	71·91	19·27	-	24·39	100·0	100·0	95·24	66·41
1910—1911 . .	74·16	38·37		38·55	100·0	100·0	100·0	62·72
1913—1914 . .	91·72	31·61		84·86	100·0	100·0	100·0	75·18

Megállapítható e három táblából, hogy a zsidóhitűek felekezeti népiskoláiban a tannyelv kizárólagos magyarsága sokkal nagyobb mértékben érvényesült, mint átlagban az összes felekezeteknél.

A magyarosodás, a magyarság, a magyar nemzeti eszme és törekvések szempontjából megbecsülésre érdemes tények ezek.

A magyarosodásnak itt vázolt feltételei eredményezték azt, hogy míg az 1910. évi népszámlálás az anyaország lakossága közt átlagban csak 54.5 % magyar anyanyelvűt talált, addig a zsidóhitűek között a magyar anyanyelvűek arányszáma 76.9% volt akkor, amikor a görögkeletieknél csak 1.7Vot, a görögkatolikusoknál 15.2%-ot, s az evangélikusoknál is 31.9%-ot tett ki...

A nemzeti művelődésnek és távolabbi vonatkozásokban a közművelődésnek is a magyarosodás a föltétele. Aki iskolába nem jár, az a nemzeti művelődésnek és általában a közműveltségnek alkotó eleme, vagy pláne tényezője csak kivételes esetekben lehet. A zsidóhitű tankötelesek közül viszonylag csak kevesen nem járnak iskolába, azt meg éppen súlyos vádként hangoztatják ellenük, hogy a tanköteles koron túl is egészen a főiskoláig, minden tanulási alkalmat viszonylagos számukat messze túlhaladó mértékben vesznek igénybe. A nemzeti és közműveltség barátai és megbecsülői e jelenségeket a zsidóhitűek rovására csak akkor írhatnák, ha a zsidóhitűek nem a magyar kulturértékeket szaporítanák, ha a kulturszükségletekkel szemben akkora kínálatot teremtenének, amelyből feleslegek származnának és a meglévő kulturális tényezők értékét devalváltnák. Normális időkben ez az eset még nem állott be. Eltolódásokat ma is – remélhetőleg csak átmenetileg – az okozott, hogy a tanult emberek egy nagy hányada, hazafias érzésektől áthatva, Magyarországnak idegen impériumok alá jutott részeiben nem akarja, vagy magyar műveltsége természeténél fogva, nem tudja érvényesülésének feltételeit megtalálni és Magyarországnak, magyar impérium alatt hagyott, gazdaságilag lerongyolódott részeiben kénytelen egzisztenciát keresni.

A felső nép- és polgári iskolák tanulói közül az 1913-1914. tanévben 22.9% volt a zsidóhitű, az ipari és kereskedelmi szakiskolákban pedig ennél is jóval nagyobb az arányszám: 42.8%. A középiskolákban, tehát a gimnáziumokban és a reáliskolákban együttesen 1891 óta a következőképpen alakultak a különböző vallású tanulók arányszámai.

Tanévek	R. kat.	Gör kat.	Gör. kel	Evang.	Refortn.	Unit.	Lai.
1891—95	44·2	4·6	5·3	10·3	14·	0·7	20·8
1896—1900	43·3	4·3	5·1	9·8	14·2	0·8	22·2
1901—905	43·3	4·3	5·	9·6	14·3	0·7	22·8
1906—910	43·4	4·5	5·4	9·3	14·2	0·8	22·4
1913/14	45·2	4·3	5·1	9·	14·2	0·8	21·4

Emellett megjegyzendő, hogy a zsidóhitűek részére ezek a nagy arányszámok részben azért állanak elő, mert a reáliskolákat még nagyobb arányban frekventálják, mint a gimnáziumokat. A reáliskolákban arányszámuk 1891-95 közt átlag 37.25%, 1896-900 közt 38.94%, 1901-1905 közt 38.1%, 1906-1910 közt 35.6% és 1913-1914. évben 34.6% volt. A zsidóhitűek arányszáma tehát a reáliskolákban folytonosan csökkenik. A gimnáziumokban az 1906-1910. évek közt érték el a maximumot (20.1%). azonban az 1913-14. évben az arányszámuk már itt is kevesbedett, amennyiben 19%-ra szállott le. A középiskolákba jövő zsidóhitűek együttes arányszáma szintén hanyatlásnak indult. Az 1901-1905. tanévek átlagában 22.8%-kal tetőzött, azonban az 1900-1910. évek átlagában már csak 22.4%-ot és az 1913-14. tanévben 21.4%-ot tett ki. A zsidóhitű tanulóknak a középiskolákban előállott nagy térfoglalása tehát megakadt és visszafelé fordult, még mielőtt külső beavatkozások akarták volna ezt elérni. Egyfelől a zsidóhitűek természetes szaporodásának 1900 óta beállott fokozatos csökkenése és másfelől az ország többi felekezeti tanulóinak a középiskolákban való nagyobb mértékű elhelyezkedése idézte elő ezt az eredményt.

Alapjában véve semmiesetre sem vehető rossz néven, hogy a zsidóhitűek a középiskolákat az ismertett nagy mértékben látogatják. Az ország átlagos műveltségi fokának nivóját emelik ezzel s mert műveltségüket magyar iskolákban szerzik, a magyar kultúrának megannyi idegszálává válnak. Ha, mint a görögkeletiek és görögkatolikusok, a zsidóhitűek is elhanyagolják a magyar középiskolákat, akkor a középfokú műveltség állapota Magyarországon jóval a mai nivó alatt maradt volna s a nyugateurópai idegenek a kis keleti országokkal szemben vezető szerepre egyedül predestinálnak Magyarországot alig találhatták volna. Hiszen az vita tárgya sem lehet, hogy a többi felekezetibeliek a számarányuknak megfelelő vagy azt fölülmúló mértékben könnyebben járathatták gyermekeiket közép- és mindenféle iskolába, mint a zsidóhitűek, s amikor ezt nem tették, vagy azt tanúsították, hogy ennek szükségességét nem érezték, vagy azt, hogy nem akarták. Ennélfogva azt, hogy Magyarország középfokú műveltségének emelésében a zsidóhitűek arányszámukat messze fölülmúló mértékben vettek részt, objektív ítélettel mindkét esetben hazafias érdemül kell betudni.

A középfokú iskolák elvégzése föltétele a főiskolai képzettség megszerzésének. Ha a zsidóhitű tanulók nem látogatják a megjelölt nagymértékben a középiskolákat, akkor felső tanintézetek a magasabbfokú műveltséget nyújtó vagy igénylő foglalkozási ágak ellátására szükséges munkaerőknek azt a mennyiségét sem tudták volna kitermelni, amely közülök egynémelyiknek ma sem megfelelő bőségben áll rendelkezésre. Mindenekelőtt szembetűnő, de elvitathatlan jelenség, hogy a középiskolákat végzett tanulók sorából a zsidóhitűek közül aránylag többen mennek a főiskolákra, mint átlagban, a hittudományi karok és gazdasági főiskolák hallgatóit ide nem számítva, másihitűek közül. E részben a zsidóhitűek mellett a reformátusok, az unitáriusok és a görögkatolikusok tesznek némi kivételt, de a római katolikusok, evangélikusok és a görögkeletiek nem. A másik

szembetűnő jelenség az, hogy a zsidóhitűek a főiskolai szakok közül csak kettőt választanak szívesen: az orvost és a műegyetemet. A főiskolai hallgatók közt 1880-tól 1913-14-ig a zsidóvallásúak arányszáma 25.2-29.1% közt váltakozott (a középiskolákban 1891-1913z14 közt 20.8-22.8%). Az orvosi fakultás zsidóhitű hallgatóinak arányszáma pedig 1886-1914. évek közt 44.6–52.5% volt s a műegyetemen az 1886-1913-14. évek között 44.8-33.4%. A gazdasági főiskolák hallgatói közül az 1913-14. tanévben csak 6.6% és a hittudományiak közül mindössze 1.1% volt zsidóhitű.

A felső tanintézetekben – a gazdasági és hittudományi karok betudása nélkül – a hallgatók felekezeti megoszlása %-ban a következő:

Tanévek	R. kat	Gör. kat.	Gör. kel.	Evang.	Reform.	Unif.	Izt.
1886 -90	41.7	2.6	2.8	9.4	15.4	0.8	27.3
1891 95	41.0	2.9	3.0	9.9	15.2	0.8	27.2
1896- -900	40.5	3.2	3.4	9.6	15.9	0.8	26.7
1901 905	40.7	3.1	3.2	8.4	14.7	0.8	29.1
1906 910	40.3	2.9	3.4	8.4	14.3	0.9	29.7
1913/14	41.6	4.7	4.2	7.7	15.6	1.0	25.2

A zsidóhitű főiskolai hallgatók arányszáma tehát az utolsó normális tanévben, 1913-14-ben kisebb (25.2%) volt, mint az előző ciklusok bármelyikében, de az orvosi fakultáson ebben is 52%, melynél valamivel (0.55%) nagyobb arányszámuk ezen a karon is csak az 1886-90-es évek átlagában fordult elő. A zsidóhitű főiskolai hallgatók, mint ebből a tabellából kitetszik, nyilvánvalóan olyan területet foglaltak el, amelyet a többi felekezetek paragon hagytak, így az 1890-1910-iki évszámlálások szerint a görögkatolikus lakosság arányszáma 10.9–11% volt, de főiskolai hallgatóié csak 2.6-4.7%, a görögkatolikus lakosság arányszáma ugyanezen időszakban 12.8-13.6% közt váltakozott, ellenben egyetemi hallgatóié csak 2.8-4.2% között; a római katolikus lakosság arányszáma a megjelölt ciklusban 47.9-49.3% között mozgott, de a főiskolák hallgatói közt csak 40.3-41.7%-kal képviseltette magát. Ha az így szabadon hagyott területeket a zsidóhitűek s velük kisebb-nagyobb mértékben a reformátusok, evangélikusok és unitáriusok birtokba nem vették volna, akkor az uratlan jószág, meg nem termékenyített terület maradt volna. Ez annál nagyobb bajnak lett volna minősíthető, mert kormányjelentések szerint a közegészségügyi szolgálat ellátása így is hiányos s az 1911. évi jelentés szerint az orvosoknak 42.7 %-a várószobákban működve, a vármegyei törvényhatóságokban csak minden 11.000 leikre jut két orvos, akkor, amikor Budapesten 16 esik. Mivel a zsidóhitű egyetemi hallgatók tuhiyomórésze, az 1913-14. tanévben 1646 = 42.5%, az orvosi karon tanul, mások híján az ő segítségükkel ezt a visszás helyzetet is meg lehet majd javítani. A bölcsészeti karon a zsidóhitű hallgatók arányszáma az 1913-14. tanévben csak 15.5% volt s a jogin is jóval kisebb az átlagnál. A legfontosabb tanulmányi szakokon, amelyeket a keresztények nagyobb kedvvel művelnek, mert fix állásokat biztosítanak a részükre, a zsidóhitűek az átlag alatt maradnak.

Még csak arra kívánunk reámutatni, minő téves megítélése a való tényeknek az az álláspont, amely a zsidóhitűek közművelődési törekvéseinek és az átlagot meghaladó tanultságának róvasára destruktív tendenciákat szeret írni. Azokban az iskolákban, amelyeket a magyar zsidóság végigjár, a zsidóhitű tanerők arányszáma vagy nem éri el, vagy csak csekély hányadokkal haladja me« a zsidóhitű népesség arányszámát. Az 1913-14. tanévben a mindennapi felekezeti népiskolák tanerőinek csak 49%-a, az óvónő-, tanító- és tanítónőképzők, a felső kereskedelmi és felsőbb leányiskolák, továbbá a gimnáziumok és reáliskolák tanári személyzetének pedig csak 5-6%-a zsidóhitű. Ezek minden kétséget kizáron, magyar nemzeti szellemben nevelik az ifjúságot, tehát a zsidóhitűeket is, különben nem maradhatnának a helyükön. Különben is ez arányszámok igazolják, hogy a zsidóhitű tanuló-ifjúság csaknem teljesen keresztény tanerők tanítási szellemének hatása alatt áll s ez érvényesül a főiskolákon is. Az a tanuló-sereg, mely eme hatások alatt rövidebb-hosszabb ideig nevelődve kerül az életbe, más, mint a magyarsághoz hű, törekvéseinek és kultúrájának osztályosa nem lehet. A hosszabb tanulási idő a több tudás hátrányán nem lehet. Ellenkezően, ez csak megerősítheti benne a magyar nemzeti szellemet s csak előnyére válhatik a magyar kultúrának. Világrengető eszmékért küzdők akadhatnak a zsidóhitűek között, amint hogy a más hitűek között is vannak, de olyan hazaáruló, aki hazáját eladja, viszonylag is kevesebb akad közöttük, mint ama nemzetiségek között, amelyek a magyar kultúra befogadására sem voltak hajlandók.

